

YENİ YAYINLARDAN ÖZETLER

1988 Ermenistan'da Meydana Gelen Depremden Sonra Çocuklarda Gözlenen Travma Sonrası Stres Reaksiyonu

Pynoos RS, Geojian A, Tashjian M ve ark. (1993) Post-traumatic stress reactions in children after the 1988 Armenian earthquake. Br J Psychiatry 163: 239-247.

Bu çalışmada 7.12.1988'de Ermenistan'da meydana gelen depremde sonra çocuklarda gözlenen travma sonrası stres reaksiyonlarına (PTSR) sistematik tanımlama getirmek amaçlanmıştır. Bu amaçla deprem merkezine uzaklıkları farklı üç şehirden (Spitak, Gumri, Erivan) rastgele seçilen 8-16 yaşlarındaki 231 çocuğa CPTSD-RI uygulanmıştır. Her çocuk depreme bireysel tepkisi açısından sorgulanmış ve yalnızca kendilerinin belirttiği devam eden belirtiler kaydedilmiştir.

Bölgelere göre toplam CPTSD-RI puan ortalaması deprem merkezine yakınlık, hasarın derecesi ve ölü sayısı ile korelasyon göstermektedir. Üç şehirde CPTSD-RI'e göre şiddet kategorisinde belirgin farklılık vardır. Spitak ve Gumri'de yaşayan çocuklardaki reaksiyonlar şiddetli, Erivan'da yaşayan çocuklardaki reaksiyonlar daha çok orta şiddet kategorisindedir.

Erivan'da çocuk ve adolesanlarda beklenenden daha şiddetli PTSD semptomlarının çıkmasında bazı faktörler etkili olmuştur. Bunlar 1. Deprem merkezinden Erivan'a göç 2. Depremde yakınlarını kaybetme 3. Hasarlı konutlarda oturmaya devam etme 4. Hasarın, ölümlerin medya araçlarından takibi. Olayı hatırlatan şeylerden kaçınmak, bazı aktivitelere olan ilginin kaybedilmesi, olayı aşırı stres kaynağı olarak tanımlamak tüm şiddet kategorilerinde yüksek sıklıkta saptanmıştır. Kayıtsızlık, uyku bozukluğu, kötü rüyalar görmek, somatik yakınmalar orta ve hafif şiddet kategorilerinde yoktur. Dürtü kontrol bozukluğu yalnızca çok şiddetli kategorisinde vardır.

Çekirdek aileden kaybı olanların puanları daha yüksektir. Yaşa ve konut hasarına göre CPTSD-RI toplam puanında belirgin farklılık yoktur.

Kızlar dört maddede erkeklere göre belirgin yüksek toplamlara sahiptir. Bunlar 1. Olayı düşündüğünde korku duymak, 2. kötü rüyalar görmek, 3. böyle bir olayın tekrarlayabileceği düşüncesi, 4. olayı düşündüğünde sıkıntı hissi.

Bu bulguların işaret ettiği nokta şöyle özetlenmektedir: Doğal bir afetten sonra çocuklardaki PTSR epidemik boyutlara erişebilir, uzun süre devam edebilir, geniş bir bölgede yaşayan tüm çocukları tehdit edebilir. Çocuklar PTSD'den afetten sonra yürütülen toplumsal ruh sağlığı programları ile korunabilir. Bu çalışma Ermenistan depreminden sonra çocuklardaki PTSR'nin şiddetli, kronik olduğunu göstermiştir. Bunun nedeni deprem anında (yaralanmaları, ev ve okullarının hasar görmesi, kayıplarının olması) ve deprem sonrasında (evsizlik, işsizlik, göç, yeniden yapılanma eksikliği, sağlık hizmetlerinde aksama, yemek-yakıt kıtlığı) yaşanan sorunların çok boyutlu olmasıdır.

Int. Dr. Öykü Gülmez

1988 Ermenistan Depreminden Sonra Çocuklarda Görülen Psikiyatrik Komorbiditeler

Goenjian AK, Pynoos RS, Steinberg AM ve ark. (1995). Psychiatric comorbidity in children after the 1988 earthquake in Armenia, J Am Acad Child Adolesc Psychiatry 34(9): 1174-1183.

1988 Ermenistan depreminden bir buçuk yıl sonra bölgedeki Posttravmatik Stres Bozukluğu PTSD, Depresyon ve Seperasyon Anksiyetesi Bozukluğu (SAD) oranlarının saptandığı çalışmada, komorbid PTSD ve depresyon oranları araştırılmıştır. Ayrıca bunlara cinsiyetin, aile bireylerinin ve kalacak yer kaybının etkileri değerlendirilmiştir.

Bu amaçla deprem merkezine farklı uzaklıklardaki üç şehirden (Spitak, Gumri, Erivan) sekiz okuldan 218 öğrenci CPTSD-RI (Child Posttra-

Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi : 6(3) 1999

umatik Stress Disorder Reaction Index), Depresyon Özbildirim Ölçeği ve SAD için de DICA ölçeği kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bu değerlendirmelerin sonucunda, depremden ağır şekilde etkilenen iki şehirde yaşayanlarda PTSD, depresyon ve de ikisinin birlikteliği yüksek oranlarda bulunmuştur. SAD sıklığı ise nispeten düşük çıkmıştır. Posttravmatik Stres Bozukluğu'nun ciddiyeti ile depresif reaksiyonlar arasında kuvvetli bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca aile bireylerinin kaybının birbirlerinden bağımsız olarak her ikisi ile de korelasyon gösterdiği anlaşılmıştır. PTSD oranı kız çocuklarında daha yüksek bulunmuştur. Bütün bu veriler ışığında felaket sonrası psikopatolojiler için interaktif bir model önerilmiştir.

Bu tür doğal felaketlerden sonra çocuklar PTSD ve sekonder depresyon riski altındadır. Sonuçlar erken ele almanın PTSD'nin kronikleşmesinin ve de buna bağlı gelişebilecek ikincil depresyonun engellenmesi için gerekli olduğunu ortaya koymuştur. Çalışma ayrıca felaket sonrası devam eden sıkıntıların izlenmesinin var olan rahatsızlıkların prognozu ve yeni rahatsızlıkların ortaya çıkması açısından önemine değinmektedir.

Int. Dr. Emin Evren Özcan

Felaketle Karşı Karşıya Kalmış Çocuklarda Posttravmatik Belirtilerin Yeterliliği

Loginan CJ, Anthony JL, Shannon MP (1988). Diagnostic efficacy of posttraumatic symptoms in children exposed to disaster. J Clin Child Psychol 27(3): 225-267.

Araştırmada Hugo kasırgasına maruz kalan ve %5.5'i travma sonrası stres bozukluğu tanısı almış olan 5687 çocukta travma sonrası stres bozukluğu ile ilgili 48 semptomun tanısal yeterliliği 5 koşulsal olasılık katsayısı çerçevesinde ele alınmıştır. Çoğu semptom için orta derecede duyarlılık ve yüksek seviyede belirleyicilik bulunmuştur. Özellikle birleştirildiği zaman DSM'nin travma sonrası stres bozukluğu semptomlarının travma sonrası stres sendromu olan çocukları belirlemede kullanışlı olduğu, ancak bazı DSM

travma sonrası stres bozukluğu ve kaygı semptomlarının zayıf tanısal kullanıma sahip olduğu bulunmuştur. DSM-III-R donakalma/kaçınma kümesi ve donakalma/kaçınma kümesinin semptomları en yüksek tanısal yeterliliğe sahip tanı ölçütleridir. Bu da kaçınmanın yoğun travma sonrası tepkilerin en iyi göstergesi olduğunu belirtir. Bu sonuçlar hangi semptomların, bozukluğa merkez olarak alınması gerektiği ve çocuklarda travma sonrası stres bozukluğu tanısını koyarken ya da tarama yapılırken, hangi semptomların ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Uzm. Psk. Aylin İlden Koçkar

Depremden Hemen İki Ay ve Dokuz Ay Sonra Üniversite Kız Öğrencilerinin Zihinsel ve Fiziksel Durumları

Hyodo K, Morino R. A study of mental and physical reactions after the Hanshin-Awaji Earthquake: mental and physical conditions of female undergraduate students immediately after, 2 month after, and 9 months after the earthquake. Shinrigaku Kenkyu (1999). 70(2): 104-111.

Bu araştırmada travmatik deneyimler sonrasında zamanın bireyin fiziksel ve zihinsel tepkilerini nasıl değiştirdiğini incelenmiştir. Ocak 1995'te Hanshin-Awaji depreminin en yoğun hasar verdiği bölgedeki Kobe kolejine giden öğrencilere iki envanter uygulanmıştır. Ocak'tan Mart'a kadar travmatik tepkiler azalırken hayatta kalma ile ilgili suçluluk duygularında bir azalma olmamıştır. Evleri yıkılanların suçluluk duyguları Mart ayında artmış, Ekim ayında bile aynı derecede devam ettiği görülmüştür. Ekim'de tarananların genel sağlık durumlarının normal olmasına rağmen Mart'a göre Ekim'de travma sonrası tepkileri artmıştır. Travma sonrası tepkilerden kurtulmanın kişinin psikolojik zorlanmasının derinliğine, maddi durumuna ve sosyal desteğin varlığına bağlı olduğu bulunmuştur. Zihinsel ve fiziksel tepkilerin maddelerine faktör analizi uygulandığında 7 faktörün çıktığı görülmüştür. Ocak'ta en yüksek eigen değerine sahip faktör "artçı şoklarla ilgili kaygı" isimli faktör ol-

duğu bulunmuştur. Fakat bu faktörün yerini Mart ayında "duygusal karmaşa" faktörü almıştır.

Uzm. Psk. Aylin İlden Koçkar

Umudu Ölçen Bir Aracın Yapısı ve Özellikleri

Nunn KP, Lewin TJ, Walton JM ve ark. The construction and characteristics of an instrument to measure personal hopefulness. Psychol Med (1996) 26(3): 531-545.

Bu araştırmada bireyin kişisel umudunu ölçmek üzere kendi kendine uygulayabileceği bir ölçeğin geliştirilmesi ele alınmıştır. Ölçeğin adı Hunter Görüşler ve Bireysel Beklentiler Skalasıdır (Hunter Opinions and Personal Expectations Scale-HOPES).

HOPES envanterinin durumluk ve sürekli formları 3 farklı araştırma ile ortaya çıkartılmıştır. Bu araştırmaların deneklerinin 211'i tıp öğrencilerinden, 280'i adölesan erkeklerden, 318'i psikiyatri bölümü çalışanlarındandı. 20 maddelik iki faktörlü skalanın sürekli bölümü Newcastle, Avustralya Aralık 1989 depreminde 753 kişiye uzunlamasına bir çalışmada kullanılmıştır. 4 çalışmadan elde edilen bulgular HOPES skalasının geçerliliğini ortaya koymuştur. Global bireysel umutluluk Bireylerin kalıcı bir özelliği olarak ortaya çıkmıştır. Test-tekrar test korelasyonu $r = 0.71$ olarak bulunmuştur. Global bireysel umutluluk ile sürekli kaygının ilişkisi ($r = -0.64$) kaygı tehdit altındaki umut olarak tekrar değerlendirme ihtimalini ortaya çıkarmıştır. Umut alt ölçeği ile umutsuzluk alt ölçeğinin orta derecede negatif yönde bağıntılı olduğu bulunmuştur ($r = -0.32$), bu da umut ve umutsuzluğun birbirinin tamamen zıttı iki durum olmadığını göstermektedir. Global bireysel umutluluk puanlarında cinsiyet farkı bulunmazken, yaş farklılıkları bulunmuştur. 70 yaş ve üstü grupta en düşük bireysel umut belirlenmiştir. Global bireysel umutluluk deprem sonrası puanlarda Genel Sağlık Envanteri ($r = -0.33$), Olay Etkisi Skalası ($r = 0.33$), Beck Depresyon Envanteri ($r = 0.54$), ve SCL-90-R'nin global semptom endeksi ($r = -$

0.43), ile negatif bağıntılar bulunmuştur. Genel olarak deprem sonrası hayatta kalmaya bireysel umutluluğun katkısı yıkılmaya maruz kalma ve tehdit deneyiminin yaptığı katkılarla eşit olarak bulunmuştur.

Uzm. Psk. Aylin İlden Koçkar

Oklahoma City'deki Bombalamadan Sonra Kaybı Olan Çocuklarda Travma Sonrası Stres Yanıtı

Pfefferbaum B, Nixon SJ, Tucker P.M. ve ark (1999) Posttraumatic stress responses in bereaved children after the Oklahoma City bombing J Am Acad Child Adolesc Psychiatry 38 (11) : 1372 - 1379.

1995 yılında 19'u çocuk 167 kişinin öldüğü bombalama olayına ortaokul ve lise öğrencilerinin yanıtlarını değerlendirmek için yapılan araştırmaya bombalamadan yedi hafta sonra 3218 öğrenci katılmış. Değişik sosyoekonomik gruplardan olan bu çocuklara bombalama olayı, TV de gördükleri, yakınlarını kaybedip kaybetmedikleri sorulmuş. Kaybı olan öğrenciler; aileden birini kaybedenler, aile dışı akraba, arkadaş-tanıdık ya da tanıdığı kimse olmayan şekilde gruplara ayrılmış. Sonuçta çocukların 1/3'den fazlası bombalamada ölen birini tanıyormuş ve bu çocuklarda korku, ev ve okul hayatında değişiklikler ve travma sonrası stres belirtileri daha sık görülmüş.

Yazarlar medyada geniş yer edinme, şiddet, halkın ilgisini uzun süre çekme bakımından bu travmanın farklı olduğunu ileri sürmektedirler. Çocukların çoğu o dönemde yayınların bomba ile ilgili olduğunu, yedi hafta sonraki travma sonrası stres belirtileri ile TV de izlediklerinin yoğunluğunun birbiri ile ilişkili olduğunu belirtmişler.

Araştırmacılar sonuçta tedavinin, bu tür gereksiz, acı veren, olayları hatırlatan yayınlardan kaçınmakla mümkün olabileceği üzerinde durmuşlar. Bu araştırmada travma sonrası tedavinin önemini vurgulamışlar.

İnt. Dr. Özge Kebelioğlu